

ROMANTIČNI PSI

ŠETNJA KROZ KNJIŽEVNOST

za Rodriga Pinta i Andresa Nojmana

1. Sanjao sam da Žorž Perek ima tri godine i dolazi u moju kuću. Grlio sam ga, ljubio, govorio mu da je predivan dečaćić.

2. Napola nedovršeni ostadosmo, oče, ni kuvani niti sirovi, izgubljeni u golemosti ovog beskrajnog smetlišta, čineći pogreške i omaške, ubijajući i moleći za oproštaj, manično depresivni u tvom snu, oče, tvom snu koji bejaše neomeđen i koji smo milion puta, i još milion, rasporili, kao latinoamerički detektivi izgubljeni u lavirintu od kristala i blata, na putovanju pod kišom, gledajući filmove iz kojih izranjaju starci uzvikujući tornado! tornado! dok gledaju stvari po poslednji put, a ne vide ih, kao sablasti, kao krastače na dnu bunara, oče, izgubljeni u jadu tvog utopijskog sna, izgubljeni u raznolikosti tvojih glasova i tvojih ponora, manično depresivni u nedokučivoj sali Pakla gde se tvoj zgotovljuje Humor.

3. Napola sačinjeni, ni sirovi ni kuvani, šizofreni, kadri zajahati uragan.

4. U ovim pustarama, oče, gde su od tvog smeha samo arheološke iskopine ostale.

5. Mi, *nec spes nec metus*.

6. I neko je rekao:

*Sestro našeg jarosnog sećanja,
o vrednosti je bolje ćutati.
Ko je uspeo nadvladati strah
hrabar je zauvek.
Plešimo, onda, dok promiče noć
kao divovska kutija cipela
nad liticom i terasom,
u savijanju stvarnog, mogućeg,
gde ljubaznost nije izuzetak.
Plešimo u drhtavom odrazu
latinoameričkih detektiva,*

*na kišnoj kaljuzi gde na svakih deset godina
zasijaju naša lica.*

A onda je došao san.

7. Sanjao sam tada da sam bio u poseti vili Alonsa de Ersilje. Imao sam šezdeset godina i bolest me je razjedala (doslovno sam se razlomio u paramparčad). Ersiljeu je bilo oko devedeset i bio je na samrtnim mukama u golemom krevetu sa baldahinom. Starac me je oholo promatrao, a zatim mi zatražio čašicu rakije. Tražio sam rakiju i tražio, ali nalazio sam jedino opremu za jahanje.

8. Sanjao sam da lunjam Primorskim šetalištem Njujorka i izdaleka vidim figuru Manuela Puiga. Na sebi je imao košulju nebeske boje i lagane lanene pantalone, svetloplave, ili modroplave, zavisi.

9. Sanjao sam da se Masedonio Fernandes pojavljuje na njujorškom nebu u vidu oblaka: oblak bez nosa i ušiju, ali sa očima, sa ustima.

10. Sanjao sam da sam na stazi u Africi koja se namah preobrazi u puteljak u Meksiku. Sedeći na jednoj hridi, Efrain Uerta kocka se sa ubogim pesnicima iz Meksiko Sitija.

11. Sanjao sam da sam na zaboravljenom groblju u Africi nabasao na grob prijatelja čije lice već više nisam mogao prizvati u sećanje.

12. Sanjao sam da su jednog popodneva lupali na vrata moje kuće. Sneg je padao. Nisam imao peći ni novca. I struju su, mislim, namerili da isključe. A ko se nalazio s druge strane vrata? Enrike Lin sa flašom vina, zavežljajem hrane i čekom od Nepoznatog univerziteta.

13. Sanjao sam da čitam Stendala u Nuklearnom postrojenju Čivitavekije: jedna senka razlivala se keramikom reaktora. To je Stendalov duh, rekao je mladić u čizmama i go do pojasa. A ti, ko si?, upitao sam ga. Ja sam keramički džanki, husar od keramike i govana, odvratio je.

14. Sanjao sam da sanjam, izgubili smo revoluciju pre no što smo je i podigli i rešio sam da se vratim kući. Nastojeći da se uvučem u krevet zatekoh De Kvinsija kako u njemu spava. Probudite se, gospodine Tomase, govorio sam mu, samo što nije svanulo, morate otići. (Kao da je De Kvinsi vampir.) Ali niko me nije čuo i istrčao sam, ponovo, na tamne ulice Meksiko Sitija.

15. Sanjao sam da sam posmatrao Alojzijusa Bertrana kako se rađa i umire u istom danu, gotovo bez ikakvog vremenskog intervala, kao da obojica prebivamo u istom kamenom kalendaru izgubljenom u prostoru.

16. Sanjao sam da sam stari oboleli detektiv. Toliko bolestan da sam se doslovno raspadao. Sledio sam tragove Gija Rosija. Koračao sam kvartovima luke koja je mogla biti ili ne

biti Marsej. Stari Kinez, šaljivdžija, na kraju me je doveo do podruma. To ti je preostalo od De Rosija, kazao je. Šaka pepela. U ovom obliku, mogao je to biti i Li Po, odvratio sam mu.

17. Sanjao sam da sam star i bolestan detektiv i da već dugo, dugo tragam za izgubljenima. Ponekad bih bacio letimičan pogled na ogledalo i prepoznao Roberta Bolanja.

18. Sanjao sam da Arčibald Makliš plače – tri suze tek – na terasi restorana na Rtu Kod. Ponoć je prošla, i pošto nisam znao kako da se vratim, pili smo i nazdravljali Divljem Novom Svetu.

19. Sanjao sam Šunke i Zaboravljene plaže.

20. Sanjao sam da se leš vraća Obećanoj Zemlji jašući na legiji Mehaničkih bikova.

21. Sanjao sam da imam četrnaest godina i da sam poslednje ljudsko biće na Južnoj hemisferi koje čita braću Gonkur.

22. Sanjao sam da sam naišao na Gabrijelu Mistral u jednom afričkom selu. Neznatno je omršavela i usvojila naviku da spava sedeći na podu sa glavom na kolenima. Čak i komarci je, činilo se, znaju.

23. Sanjao sam da se vraćam u Afriku u autobusu prepunom mrtvih životinja. Na nekoj granici pojavio se veterinar bez lica. Njegovo lice bilo je rasplinuto, ali znao sam ko je.

24. Sanjao sam da se Filip K. Dik šeta Nuklearnim postrojenjem Ćivitavekije.

25. Sanjao sam da Arhilih korača s kraja na kraj pustinje od ljudskih kostiju. Bodrio je sebe: „Hajmo, Arhiloše, ne kloni, napred, napred.“

26. Sanjao sam da imam petnaest godina i da sam se uputio u kuću Nikanora Pare da se oprostimo. Zatekao sam ga u uspravnom položaju, oslonjenog o crn zid. Kuda ćeš, Bolanjo?, obratio mi se. Daleko od Južne hemisfere, odgovorio sam mu.

27. Sanjao sam da imam petnaest godina i da sam, zaista, napustio Južnu hemisferu. Čim sam u ranac položio jedinu knjigu koju sam imao (*Valjeho, Trilse*), zahvatio ju je plamen. Bilo je šest po podne i zavitlao sam kroz prozor svoj zapaljeni ruksak.

28. Sanjao sam da sam šesnaestogodišnjak i da mi Martin Adan drži časove klavira. Starčevi prsti, dugi kao u Fantastičnog Gumenog Čoveka, zarivali su se u zemlju i svirali na dirkama podzemnih vulkana.

29. Sanjao sam da jednim kamenom prevodim Vergilija. Bio sam go na velikoj bazaltnoj ploči, a sunce je, kako bi to rekli ratni piloti, opasno lebdelo na petici.

30. Sanjao sam da umirem u afričkom dvorištu i da mi se pesnik zvani Paulin Hoakim obraća na francuskom (razumeo sam samo isečke, „uteha“, „vreme“, „godine koje dolaze“), dok se na grani njihao obešeni majmun.

31. Sanjao sam da je zemlji došao kraj. I da je jedino ljudsko biće koje uviđa smak Franc Kafka. Na nebu, Titani su se rvali na život i smrt. Sa klupe od kovanog gvožđa u njujorškom parku promatrao sam svet u plamenu.

32. Sanjao sam da sanjam i da se kući vraćam prekasno. U svom krevetu zatekao sam Marija de Sa-Karneira kako vodi ljubav s mojom prvom ljubavlju. Kada sam ih otkrio, shvatio sam da su mrtvi i, grizući usne do krvi, vratio se seoskim stazama.

33. Sanjao sam da je Anakreont sagradio zamak na vrhu golog brda i odmah potom ga uništio.

34. Sanjao sam da sam latinoamerički detektiv u dubokoj starosti. Živeo sam u Njujorku i Mark Tven me je unajmio da spasim život nekome ko nije imao lica. Biće to odsudno težak slučaj, gospodine Tven, rekao sam mu.

35. Sanjao sam da sam se zaljubio u Alis Šeldon. Ona me nije želela. Tako da sam se svojski trudio da poginem na tri kontinenta. Godine su proticale. Najzad, kad sam već duboko ostario, ona se pojavila na drugom kraju Primorskog šetališta u Njujorku i signalima (nalik onima koje odašilje kontrola leta da bi piloti sleteli) rekla mi je da me oduvek voli.

36. Sanjao sam sebe u pozi 69 sa Anais Nin na ogromnoj bazaltnoj ploči.

37. Sanjao sam da ševim Karson Makalers u senovitoj sobi u proleće 1981. I oboje smo bili bezumno srećni.

38. Sanjao sam da sam se vratio u svoju staru gimnaziju i da je Alfons Dode moj profesor francuskog. Nešto neprimetno nam je saopštavalo da sanjamo. Dode je svakog časa bacao pogled kroz prozor i pušio Tartarinovu lulu.

39. Sanjao sam da i dalje spavam dok su se moji drugovi sa fakulteta upinjali da oslobode Robera Denoa iz terezinskog koncentracionog logora. Kada sam se probudio, glas je naredio: pokret. Brzo, Bolanjo, brzo, nemamo vremena za gubljenje. Kada sam stigao, zatekao sam jedino starog detektiva kako vršlja po toplim ruševinama napada.

40. Sanjao sam da je uragan sablasnih brojki jedino što je ostalo za ljudskim bićima tri miliona godina nakon iščeznuća Zemlje.

41. Sanjao sam da sanjam i da sam u tunelima sna otkrio san Roka Daltona: san hrabrih koji su pali za crvljivu himeru.

42. Sanjao sam da mi je osamnaest godina i da gledam kako moj najbolji tadašnji prijatelj, takođe osamnaestogodišnjak, vodi ljubav s Voltom Vitmenom. Radili su to u fotelji, posmatrajući olujni sumrak nad Ćivitavekijom.

43. Sanjao sam da sam zatvorenik i da mi je Boetije ćelijski drug. Pogledaj, Bolanjo, govorio je pružajući ruku i pero kroz polutamu: ne drhte! ne drhte! (Nakon nekoliko trenutaka, dodao je mirnim glasom: ali kad prepoznaju onu protuvu Teodorika, drhtaće.)

44. Sanjao sam da prevodim Markiza de Sada uz udarce sekire. Sišao sam sa uma i živeo u šumi.

45. Sanjao sam da Paskal kristalnim rečima govori o strahu u jednoj taverni u Ćivitavekiji: „Čuda nisu tu da da nas preobrate, nego da nas osude“, govorio je.

46. Sanjao sam da sam stari latinoamerički detektiv i da me je izvesna Misteriozna fondacija unajmila da pronađem akta Južnjačkih Letača. Čitav svet sam proputovao: bolnice, bojna polja, bircuze, napuštene škole.

47. Sanjao sam da Bodler vodi ljubav sa senkom u sobi u kojoj je došlo do zločina. Ali Bodler nije mario za to. Uvek isto, rekao je.

48. Sanjao sam da adolescentkinja od šesnaest godina ulazi u tunel snova i budi nas sa dve vrste pruta. Mala je živela u sanatorijumu i, postepeno, sve bespovratnije gubila razum.

49. Sanjao sam da sam u vagonima koji ulaze u Ćivitavekiju i napuštaju je, video lice Marsela Švoba. Slika je bila neuhvatljiva. Lice gotovo providno, umorne oči stisnute srećom i bolom.

50. Sanjao sam da su se nakon oluje jedan ruski pisac i njegovi francuski prijatelji opredelili za sreću. Bez pitanja i bez reči. Kao neko ko se bez razloga stropošta u svoj omiljeni jastuk.

51. Sanjao sam da su sanjari otišli u cvetni rat. Vratio se nije niko. Na daskama zaboravljenih planinskih kasarni uspeo sam da razaznam nekoliko imena. Sa udaljenog mesta jedan glas je iznova i iznova deklamovao reči zbog kojih su osuđeni.

52. Sanjao sam da vetar drma nagrizenu oglasnu tablu taverne. Unutra, Džejms Metju Bari kockao se sa pet pretećih kaubojja.

53. Sanjao sam da sam se vratio svojim putevima, ali ovog puta više mi nije bilo petnaest već sam premašio četrdesetu. Imao sam samo jednu knjigu, koju sam nosio u malenom rancu. Najednom, dok sam koračao, knjiga je počela da gori. Svitalo je, a automobila gotovo da nije bilo na ulici. Dok sam zamahivao da zapaljeni ranac odbacim u bunar, osetio sam da mi leđa gore kao da sam krilat.

54. Sanjao sam da putevi Afrike vrve od kopača zlata, bandita, barjaktara, sakupljača.

55. Sanjao sam da niko ne umire u predvečerje.

56. Sanjao sam da se jedan čovek osvrnuo i posmatrao bezoblični pejzaž snova, i da je njegov pogled bio čelično čvrst, a ipak se rasparčao na mnoštvo pogleda, sve nevinijih, sve bespomoćnijih.

57. Sanjao sam da Žorž Perek ima tri godine i neutešno plače. Ja sam pokušavao da ga umirim. Uzimao sam ga u naručje, kupovao mu slatkiše, knjižice po kojima može da crta. Posle smo se uputili ka Primorskom šetalištu u Njujorku i dok se on igrao na toboganu govorio sam sebi: ne služim ničemu, ali služiću tome da tebe čuvam, niko te neće povrediti, niko pokušati da te ubije. Potom se stuštila kiša i spokojno smo se vraćali kući. Ali gde je bila naša kuća?

SREĆA

Vraćao se iz nedelje rada u polju
u kući jednog dripca i bio je decembar ili januar,
ne pamtim, ali bilo je hladno i kad je stigao u Barselonu sneg
je počeo da pada i on je seo u metro i došao do ugla
kuće svoje prijateljice i telefonirao joj da
siđe i vidi sneg. Predivna noć, nesumnjivo,
i prijateljica ga je pozvala na kafu i potom su vodili ljubav
i razgovarali i znatno kasnije on je zaspao i usnuo
da je stigao do jedne kuće u polju i padao je sneg
iza kuće, iza planina, sneg je padao
i on se zatekao zarobljen u dolini i telefonirao je
svojoj prijateljici i hladan glas (hladan, ali mio!) govorio mu je
da iz te besprekorne jame neće izaći ni najhrabriji
sem ako ne bude imao mnogo sreće.

MAGARAC

Ponekad sanjam da Mario Santjago
dolazi po mene na svom crnom motoru.
Za nama ostaje grad i dok
svetla gasnu

Mario Santjago kaže mi
da je motor ukrao, poslednji motor
otet da bi se jezdilo ubogim zemljama
severa, u pravcu Teksasa,
za snom koji se ne sme imenovati,
razvrstati, snom naše mladosti,
snom odvažnijim od svih naših snova. I kao da
odbijam da zajašem jezdeći crni motor
severa, da sa ožiljcima izronimo iz tih staza
koje su pre nas pohodili sveci Meksika,
ubogi pesnici Meksika,
čutljive pijavice iz Tepita
ili kolonije Gerero, svi na istoj stazi,
gde vremena se mute i pretapaju:
verbalna i fizička, juče i afazija.

I sanjam ponekad da Mario Santjago
dolazi po mene, ili je pesnik bez lica,
glava bez očiju, bez usana, nosa,
sama koža i volja, a ja ništa ne pitam
penjem se na motor i polazimo
putevima severa, glava i ja,
čudni članovi posade ukrncani na stazu
jada, na puteve zbrisane prašinom i kišom,
u zemlju muva i guštera, sasušenog grmlja
i peščanih oluja, jedinog zamislivog teatra za naše pesme.

I sanjam ponekad da staza
kojom naš motor i naša žudnja hrlje
ne počinje u mom snu već u snu
drugih: nevinih, smelih,
krotkih, onih koji na našu žalost
ovde više nisu. I tako Mario Santjago i ja
napuštamo Meksiko Siti, koji je produžetak
tolikih snova, telo tolikih
košmara, i zajahali smo države,
uvek ka severu, uvek stazama
kojota, i naš je motor onda
u bojama noći. Naš je motor
crni magarac koji bez žurbe juri
zemljama Znatiželje. Crni magarac
koji jezdi čovečanstvom i geometrijom
ovih pustih sirotih krajolika.

I smeh Marija ili glave
otpozdravlja avetima naše mladosti,
neimenovanom i beskorisnom snu
o hrabrosti.

I verujem ponekad da vidim motor crn
poput magarca kojem se trag gubi putevima
zemlje Sakatekasa i Koauile, na rubovima
sna i, ne dosegovši
njegovo značenje, njegov
vrhovni smisao, njegovu muziku, u trenu shvatam:
radosna pesma opraštanja.

I možda su vredni gestovi oni
koji nam kažu zbogom bez gorčine i kajanja,
izmireni i sa nama i sa time što zauzvrat ne traže ništa.
Maleni uzaludni izazovi – ili ih
usled godina i navika
uzaludnim smatramo – pozdravljaju nas,
odašilju tajne signale svojim šakama,
u jeku noći, s jedne strane auto-puta,
kao naša voljena i napuštena čeljad,
odgajana u osami u tim pustarama od kreča,
kao sjaj koji je jednoga dana prostrujao nama
i koji smo zaboravili.

I sanjam ponekad da Mario stiže
na svom crnom motoru u srce košmara
i odlazimo, pravac sever,
ka avetinjskim selima gde obitavaju
gušteri i muve.
i dok me san prenosi
s kontinenta na kontinent
tušem hladnih i bezbolnih zvezda,
crni motor vidim, kao magarca s druge planete,
cepa napola zemlje Koauile.
magarac druge planete
razvezana žudnja našeg neznanja,
ali i naša nada,
naš dragulj.

Neimenovan i beskoristan dragulj, da,
ali ponovo nađen na marginama

najdaljeg sna,
na posedima krajnjeg sna,
na mutnoj magnetskoj stazi
magaraca i pesnika.

ROMANTIČNI PSI

U to vreme bilo mi je dvadeset
i bio sam lud.
Izgubio sam državu
ali sam izvojevao san.
I ako sam taj san imao
drugo mi nije ni bilo važno.
Ni rad ni molitve ni učenje
u zoru uz romantične pse.
I živeo je san u šupljini mog duha.
Drvena soba, senovita
u jednom od plućnih krila tropa.
I ponekad izvrnuo bih nutrinu
i išao u posetu snu: kip ovekovečen
u tečnim mislima,
beli crv koji se valja
u ljubavi.
Ljubavi razuzdanoj.
San unutar sna.
I košmar mi reče: rašćeš.
Za sobom ćeš ostaviti slike lavirinta i bola
i zaboraviti.
Ali u to doba bio bi zločin rasti.
Ovde sam, rekoh, sa romantičnim psima
i ovde ću i ostati.

FRANCUSKINJA

Pametna žena.
Prelepa žena.
Znala je sve varijante, sve mogućnosti.
Čitateljka Dišanovih aforizama i Defoovih priča.

Uopšte govoreći, zavidne samokontrole,
Osim kada bi se sneveselila i opila,
Što bi znalo potrajati dva do tri dana,
Niz bordoa i valijuma
Od kojeg ti se koža ježi.
I tada bi ti raspredala priče koje su je zadesile
Između petnaeste i osamnaeste.
Film seksa i užasa,
Golih tela i petljanja na ivici zakona,
Glumica po vokaciji i u isti mah devojka sa čudnom crtom tvrdičluka.
Tek što sam napunio 25 kada sam je upoznao,
U mirnom razdoblju.
Pretpostavljam da je strahovala od starosti i smrti.
Starost je za nju bila trideset godina,
Tridesetogodišnji rat,
Trideset Hristovih godina kada počinju propovedi,
Godine kao i sve druge, govorio sam joj dok smo večerali
Uz svetlost sveća,
Posmatrajući kako otiče najknjiževnija reka na svetu.
Ali za nas prestiž je bio na drugoj strani,
Na obalama zaposednutim širinom, u slasno
Širokim gestovima
Uznemirenog haosa,
U tamnim krevetima,
U geometrijskom umnožavanju praznih vitrina
I u jami stvarnosti,
Naš apsolut,
Naš Volter,
Naša filozofija spavaće sobe i garderobera.
Kao što rekoh, pametan devojčurak,
Sa onom retkom vrlinom vidovitosti,
(Retkom za nas, Latinoamerikance)
Tako običnom u njenoj domovini,
Gde čak i ubice poseduju štednu knjižicu
Ni ona nije htela ništa manje,
Štednu knjižicu i fotografiju Tristana Kabrala,
I nostalgiju neproživljenog,
Dok ta prestižna reka vucara umiruće sunce,
I njenim obrazima liju naizgled hirovite suze.
Neću da umrem, šaputala je svršavajući
U oštroj tami sobe,
I nisam znao šta da kažem,
Zaista nisam znao šta da kažem

Sem da je milujem i podupirem dok se pomera
Gore i dole kao život,
Gore i dole kao pesnici Francuske,
Nevini i kažnjeni,
Sve dok se ne bi vratila planeti Zemlji
A sa usana joj tekli
Krajolici njenog devojaštva improvizatorski puneći našu sobu
Dvojnica što plaču na pokretnim stepenicama metroa,
Dvojnica koje vode ljubav sa dva tipa odjednom,
Dok napolju kiša pada
Na kese za đubre i napuštene pištolje
U kesama za đubre,
Kiša koja spira sve
Sem sećanja i svesti.
Haljine, kožne jakne, italijanske čizme, donji veš da izludiš,
Da je izludiš,
Izranjali su i nestajali u damarima naše fluorescentne sobe,
Uz odseve manje intimnih avantura
Vrcali su njenim zenicama ranjenim poput svitaca.
Ljubav koja neće potrajati dugo
Ali koja će naknadno postati nezaboravna.
To je rekla,
Sedeći uz prozor,
Lica zaustavljenog u vremenu,
Njene usne: usne statue.
Nezaboravna ljubav
Pod kišom,
Pod tim nebom načičkanim antenama gde sapostoje
Grnčari iz XVII veka
I izmet grlica iz XX veka.
A između
Sva ta neugasiva sposobnost da se izazove bol,
Nepobedena protokom godina, ne mogu je pobediti
Nezaboravne ljubavi.
To je kazala, da.
Jedna ljubav nezaboravna
I kratka,
Kao uragan?
Ne, ljubav kratka kao dah giljotinirane glave,
Glave kralja ili bretanjskog grofa,
Kratka kao lepota,
Apsolutna lepota,
Koja drži svu veličinu i jad sveta i vide je
Samo oni koji vole.

ZALEĐENI DETEKTIVI

Sanjao sam zaleđene detektive, detektive Latinoamerikance,
koji se upinju da održe oči otvorenim usred sna.

Sanjao sam gnusne zločine i obazrive tipove
koji gledaju da ne ugaze u lokve krvi
a da u isti mah jednim jedinim pogledom obujme
scenografiju zločina.

Sanjao sam detektive izgubljene
u konveksnom ogledalu Arnolfinijevih:
naša epoha, naše perspektive,
naši obrasci Strave.

IZGUBLJENI DETEKTIVI

Detektivi izgubljeni u mračnom gradu.

Čuo sam njihove jecaje.

Čuo sam im korake u Pozorištu mladih.

Glas napreduje kao strela.

Senke kafića i parkova

Koje smo kao adolescenti pohodili.

Detektivi zure

U svoje raširene šake,

Sudbinu umrljanu sopstvenom krvlju.

I ne možeš se čak ni setiti,

Gde se nalazila rana,

Lica koja si nekada voleo,

Žene koja ti je život spasila.

DETEKTIVI

Sanjao sam detektive izgubljene u mračnom gradu.

Čuo sam njihove jecaje, mučninu, suptilnost
njihovog bega.

Sanjao sam dva slikara koja još nisu zašla
u četrdesetu kada je Kolumbo
otkrio Ameriku.

(Jednog klasičnog, bezvremenog, drugog

uvek modernog,
kao govna.)
Sanjao sam blistavi trag,
zmijsku stazu
koju detektivi
potpuno očajni
uvek slede.
Sanjao sam jedan zamršen slučaj,
video hodnike krcate policajcima,
video upitnike koje niko nije rastumačio,
ozloglašene arhive,
a zatim ugledah detektiva
kako se vraća na mesto zločina
miran i sam
kao u najgorim košmarima,
videh kako seda na tlo i puši
u prenoćištu punom sasušene krvi
dok su kazaljke
putovale, gutala ih je noć
bez kraja.

AUTOPORTRET U DVADESETOJ

Preпустиo sam se, pohitao i nikada nisam saznao
dokle bi me to dovelo. Išao sam pun straha,
omlitanio mi je stomak i zujalo mi je u glavi:
verujem, bio je to ledeni vazduh mrtvih.
Ne znam. Krenuo sam, mislio da je šteta
tako brzo skončati, ali sa one strane
čuo sam taj misteriozni uverljivi zov.
Ili ga čuješ ili ne čuješ, i ja sam ga čuo
i gotovo briznuo u plač: užasan zvuk,
rođen iz vazduha i mora.
Jedan štit i jedan mač. Potom,
uprkos strahu, krenuo sam, priljubio obraz
uz obraz smrti.
I bilo mi je nemoguće da sklopim oči i ne vidim
taj čudni spektakl, čudan i spor,
premda građen u prebrzoj stvarnosti:
na hiljade momaka poput mene, ćosavi
ili bradati, ali sve Latinoamerikanci,
obraz uz obraz sa smrću.

U ČITAONICI PAKLA

U čitaonici Pakla U klubu
ljubitelja naučne fantastike
U zamrznutim dvorištima U usputnim prenoćištima
Na stazama od leda Kada se već sve jasnijim čini
I svaki trenutak sve je bolji i nevažniji
Sa cigaretom u ustima i strahom I ponekad
sa zelenim očima I sa 26 godina Sluga

SUMRACI BARSELONE

Šta reći o prigušenim sumracima Barselone. Sećate se Rusinjolove slike *Erik Sati u svom studiju?* Takvi su magnetski sumraci Barselone, kao oči i griva Satijeva, kao Satijeve ruke i kao Rusinjolova naklonost. Sumraci naseljeni suverenim siluetama, veličanstvenost sunca i mora nad ovim visećim ili podzemnim domaćinstvima građenim za ljubav. Grad Sare Gibert i Lole Paniague, grad tragova i poveravanja koja apsolutno ništa ne traže zauzvrat. Grad klečanja i užadi.

RENDGEN

Ako pogledamo rendgenski snimak pacijentove kuće videćemo duhove knjiga na nemim policama ili u hrpama u hodniku ili na trpezama i stolovima. Videćemo još i svesku sa crtežima, linijama i strelicama koje se razilaze i seku: to su putovanja u društvu smrti. Ali smrt, uprkos trezvenom *aide-mémoire*, još nije odnela pobedu. Rendgen nam govori da se vreme širi i mršavi kao rep komete u unutrašnjosti kuće. Život će tek podariti najbolje plodove. I kao što je more obećalo Hofreu Rudelu viziju ljubavi, ova kuća kraj mora obećava svom stanaru san kule koja se razgrađene i izgrađene. Ako pogledamo, međutim, rendgenom unutrašnjost čoveka

videćemo kosti i senke: duhove slavlja
i pokretnih pejzaža viđenih kao iz nagnutog aviona.
Videćemo oči koje je on video, usne
koje su njegovi prsti dodirnuli, telo poteklo
iz mećave. I videćemo golo telo
onako kako ga je video on, oči i usne koje je doticao,
i znaćemo da leka nema.

DUH EDNE LIBERMAN

Posete te u najtamniji čas
sve tvoje izgubljene ljubavi.
Put zemlje koji je vodio ludnici
razmotava se ponovo kao oči
Edne Liberman,
kako su se njene oči samo
mogle iznad gradova dići
i blistati.
I ponovo za tebe blistaju
Ednine oči
iza luka vatre
koji je nekad bio zemljani put,
staza kojom si noću kružio,
odlazak i povratak,
još jednom, još jednom,
tragajući za njom, ili možda
tragajući za svojom senom.
I u tišini se budiš
i Ednine oči
su tu.
Između meseca i vatrenog luka,
čitaju njene najdraže
meksičke pesnike.
A Hilberto Oven,
jesi li ga čitala?,
kažu bešumno tvoje usne,
kaže tvoj dah
i tvoja krv koja kola
kao sjaj svetionika.
Ali njene su oči svetionik

što se proteže tvojom tišinom.
Njene oči koje su kao knjiga
idealne geografije:
mape čistog košmara.
I tvoja krv obasjava
police sa knjigama, stolice
sa knjigama, pod krcat
knjigama na gomili.
Ali Ednine oči
samo tebe traže.
Njene oči su
najželjenija knjiga.
Prekasno
si shvatio,
ali ne mari.
U snu ponovo
uzimaš njene ruke u svoje i stežeš ih,
ne tražiš ništa više.

GOSPODIN VILTŠIR

Svemu je kraj, kaže glas iz sna, i sada si odraz
onog gospodina Viltšira, onog trgovca bakrom po južnim morima,
belca koji je otpremio Umu, imao mnogo dece,
koji je ubio Kasea i koji se nikada u Englesku nije vratio,
ti si kao bogalj od koga je ljubav načinila heroja:
nikada se nećeš vratiti svojoj zemlji (ali koja je zemlja tvoja?),
nikada nećeš biti mudrac, ma ne, čak ni čovek
odmereno pametan, ali ljubav i tvoja krv
pokrenuli su ti korak, drhtav ali nužan, usred
noći, ljubav koja je taj korak vodila spasava te.

SPOLJAŠNJI MAJMNUN

Sećaš li se *Trijumfa Aleksandra Makedonskog* Gistava Moroa?
Lepota i užas, trenutak kristala koji seče
dah. Ali nisi zastao pod tom senovitom
kupolom, pod tom kupolom umivenom žestokim

zracima harmonije. Niti ti je dah sasečen.
Kao neumorni majmun hodao si među bogovima
jer znao si – ili možda nisi – da *Trijumf* razmotava
svoje oružje pod Platonovom pećinom: prikaze,
seni bez materije, vladavina praznog. Hteo si
da dosegneš drvo i pticu, ostatke
uboge gozbe na otvorenom, jalovo tlo
natopljeno krvlju, mizanscen zločina gde se hrane
kipovi fotografa i policajaca, i gnusan život
pod vedrim nebom. Ah, gnusni život pod vedrim nebom!

GODZILA U MEKSIKU

Slušaj ovo, sine moj: bombe su padale
na Meksiko Siti,
ali niko nije to uvideo.
Vazduh je raznosio otrov
ulicama i raskriljenim prozorima.
Tek što si završio s jelom, a na TV-u si gledao
animirane crteže.
Ja sam čitao u sobi do tvoje
kada sam saznao da ćemo umreti.
Uprkos vrtoglavici i mučnini dovukao sam se
do trpezarije i zatekao te na podu.
Zagrlili smo se. Pitao si me šta se dešava
i nisam ti rekao da smo u programu smrti
nego da krećemo na put,
još jedan, zajedno, da se ne bojiš.
Kad je odjezdila, smrt nam čak
nije ni zatvorila oči.
Šta smo mi?, upitao si me nedelju ili godinu dana kasnije,
mravi, pčele, pogrešne cifre
u golemoj gnjiloj supi slučaja?
Mi smo ljudska bića, sine moj, skoro ptice,
javni i tajni heroji.

PALINGENEZIJA

Razgovarao sam sa Arčibaldom Maklišom u baru *Mornari*
Na Barseloneti kada sam ugledao gipsanu statuu
kako hoda bolno kaldrmom. Moj sagovornik
ju je spazio i poslao konobara po nju. Prvih
minuta nije ni prozborila. Makliš je zatražio pileći bujon i tapas
sa morskim plodovima, rustični hleb sa paradajzom i uljem, i pivo *san migel*.
Ja sam se zadovoljio čajem od kamilice i kriškama
integralnog hleba. Treba da se čuvam, rekoh. Tada je odlučila da govori:
Varvari nadiru, melodično je šaptala, bezoblična masa,
trudna od urlika i zakletvi, duga noć tinja
da osvetli brak mišića i masti. Potom je
glas utihnuo i posvetila se gutanju jela. Gladna i lepa žena, reče Makliš, neodoljivo
iskušenje

za dva pesnika, iako različitih jezika, iz istog Divljeg Novog
Sveta. Dao sam mu za pravo ne razumevši ga sasvim
i sklopio oči. Kada sam se probudio, Makliša nije bilo. Statua
je bila tu, na ulici, njena parčad rasuta između neravnog
trotoara i stare kaldrme. Nebo, nekoliko sati pre toga plavo, zacrnelo se
kao nepremostiva surevnjivost. Pašće kiša, reče bosu dečak,
drhteći bez očitog razloga. Na tren smo se pogledali:
prstom je upirao u gipsane komade na tlu. Sneg, rekao je.
Nemoj drhtati, odgovorio sam, neće se desiti ništa, košmar, iako blizu,
minuo je, a ni dotakli ga nismo.

GRKINJA

Videli smo smeđu ženu kako gradi hrid.
Na sekundu tek, kao da ju je proburazilo sunce. Kao
ranjeni kapci boga, prevremeno rođeno čedo
naše beskrajne plaže. Grkinja, Grkinja,
ponavljale su mediteranske kurve, vetar
magistral: onaj što vodi sebe, poput falange
mermernih kipova, isklesanih od krvi i volje,
kao đavolski nasmešeni plan poduprt od neba
i tvojih očiju. Izgnanice iz gradova i Republike,
kada pomislim da je sve izgubljeno uzdaću se u tvoje oči.
Kada nas milosrdni poraz uveri da je uzalud
istrajati u borbi, u tvoje oči ću da se uzdam.

KIŠA

Pada kiša i kažeš *kao da oblaci
plaču*. Kasnije pokrivaš usta i ubrzavaš
korak. Kao da ti zakržljali oblaci plaču?
Nemoguće. Ali otkuda, onda, taj gnev,
taj očaj koji mora sve da nas otera dođavola?
Priroda skriva neke svoje procedure
u Tajni, svom polubratu. Tako će ovo veče
koje ti liči na sumrak smaka sveta
brže nego što misliš nalikovati na puko
veče melanholiije, veče izgubljene samoće,
u sećanju: ogledalo Prirode. Ili ćeš
i nju zaboraviti. Ni kiša, ni jecaj, ni tvoji koraci
koji odjekuju stazom hridi nisu bitni;
Sada možeš da plačeš i pustiš da se tvoja slika razlije
niz brisače kola parkiranih duž
Pristanišnog šetališta. Ali se ne možeš izgubiti.

KRVAVI KIŠNI DAN

Ah, krvavi kišni danu,
šta činiš sa dušama nezaklonjenih,
krvavi danu volje koju tek naziremo:
za zavesom od trske u barama,
nožnih prstiju zgrčenih od bola
poput male drhtave životinje:
ali ti nisi malen i od užitka drhtiš,
dan je presvučen u moći volje,
krut i čvrst u kaljuzi koja možda nije
sa ovoga sveta, izuvam se usred sna koji se pomiče
iz naših srca ka našim potrebama,
od besa do želje: trščana zavesa
što se širi i kalja nas i grli.

NI SIROV NI KUVAN

Kao neko ko rije po ugašenom ognju.
Kao onaj ko uklanja uglje i seća se.
Šekspirova *Bura*, ali kiši kraja nema.
Kao neko ko posmatra ognjište iz kojeg izbija otrovni gas
u velikoj praznoj sobi.
Premda veličina sobe
možda leži u dobi posmatrača.
U svakom slučaju: prazna, mračna, neravan pod,
zavese tamo gde ih ne bi trebalo biti,
i vrlo oskudan nameštaj.
Kao onaj ko pomiče žeravicu
i udiše iz dna pluća
prestupnički vazduh detinjstva.
Kao onaj ko je čučnuo i razmišlja.
Kao neko ko uklanja uglje
pod Šekspirovom *Burom* koja udara u oluke.
Kao ugalj koji ispušta gas.
Kao žar sljušten poput crnog luka
pod štapom latinoameričkog detektiva.
Iako smo možda svi ljudi
i zločina nikada nije ni bilo.
Kao onaj ko hoda pod ruku
sa depresivnom ludom.
Slušajući kako kiša bije
šume, puteve.
Kao onaj što diše uz ognjište
i njegov um uklanja žeravicu
komad po komad.
Kao neko ko se vrati da nekog vidi
poslednji put,
a ne vidi ga.
Kao žar koji gori
dok Arijel i Kaliban
održavaju samoću zapadnog zida.
U čučnju jedan pred drugim.
Kao onaj ko traži svoj lik
u srcu crnog luka.
Raspirujući, raspirujući,
uprkos hladnoći i gasu:
ogrtač od mašte.

Kao onaj ko sklanja ugašeno ugljvlje
štapom nepostojećeg detektiva.

I Šekspirova *Bura*
ne jenjava na ovom ukletom ostrvu.
Ah, kao neko ko uklanja ugarke
i diše punim plućima.

Izvornik: "Un paseo por la literatura", u: Roberto Bolaño, *Tres, El Acantilado*, Barcelona, 2000; "La suerte", "El burro", "Los perros románticos", "La francesa", "Los detectives helados", "Los detectives perdidos", "Los detectives", "Autorretrato a los veinte años", "En la sala de lecturas del infierno", "Los crepúsculos de Barcelona", "Palingenesia", "La griega", "Lluvia", "Sangriento día de lluvia", "Ni crudo ni cocido", u: Roberto Bolaño, *Los perros románticos*, Lumen, Barcelona, 2000.

(Sa španskog prevela **Jelena Žugić**)